

לעילוי
נשמת

הר"ר
יוסף וולף ז"ל
ב"ר
ברוך מנדל הי"ד
ת.נ.צ.ב.ה.

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

זכרון עולם
האשה
התשובה
רודפת דקה וחסד
שרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ד"ל
ת.נ.צ.ב.ה.

יו"ל ט"ו ביהמ"ד לחנידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיטו

גליון מס' 368

יומא ד'-י'

בס"ד, ט"ו סיון תשס"ו

השבוע בגליון

- ♦ איסור הסחת הדעת מן התפילין
- ♦ הכל על בת קול
- ♦ מהי "בת קול"?
- ♦ על שם מה הכינוי "בת קול"?

- ♦ אהרן הכהן - לעתיד לבוא, כיצד?
- ♦ כהן שמת והתעורר לתחייה, אינו כהן
- ♦ האם יש חובה מן התורה לקרוא את פרשת פרה
- ♦ "פרשת פורים"
- ♦ מצוות זכירת חטא העגל
- ♦ קריאת פרשת פרה אדומה לפני שחיטתה

דף ה/ב כיצד מלבישן לעתיד לבוא

אהרן הכהן - לעתיד לבוא, כיצד?

ידידות עמוקה שררה בין הגאון רבי אליהו דוד רבינוביץ תאומים זצ"ל, רבה של ירושלים, המפורסם בכינויו האדר"ת, לבין הגאון רבי חיים ברלין זצ"ל, בנו של הנצי"ב מוואלאז'ין. השניים התכתבו ביניהם רבות בהלכה ובתלמוד, ואחד מחילופי מכתביהם עסק בנושא מרתק הקשור ישירות לנלמד בסוגייתנו.

כהן שמת והתעורר לתחייה, אינו כהן: במסכת ברכות (מ"א) מסופר, כי כאשר הבריאה רבי זירא מחולי שפקדו, ערך רבי אבהו סעודת הודיה. מדברי הגמרא עולה, שרבי אבהו זימן בברכת המזון. שאל על כך הגאון האדר"ת (הודפס בספר זכרון "פחד יצחק" לגר"י הוטנר. עמ' תרנ"ט אות ג'), הן רבי זירא כהן היה, ומשכך על רבי אבהו לכבדו בזימון? אין זאת, אלא שביום מן הימים פסקה כהונתו של רבי זירא! שכן, במסכת מגילה מסופר (ב"ר), שפעם אירע שרבה שחט את רבי זירא והרגו, ולאחר מכן רבה ביקש עליו רחמים ורבי זירא קם לתחיה. מעתה, בטלה כהונתו, שהרי כאשר שב לחיים, לא נולד לכהן ואין קשר לחייו הקודמים... (עיי' בחיבורו עטרות אד"ר על בעל הטורים אמור קס"ד, ובתשובתו בכתב העת מוריה סיון תשמ"ג ועוד).

האדר"ת שיגר את הדברים אל ידידו הגר"ח ברלין, אשר השיבו, "ובאמונה כי צחוק עשה לי מעלת כבוד תורתו, הגאון שיחיה, בדברים אלו. יען כי לא אוכל להאמין, כי נעלמה ממנו גמרא מפורשת בסנהדרין (ב"ב) בה נאמר: "מניין לתחיית המתים מן התורה? שנאמר, "ונתתם ממנו תרומת ה' לאהרן הכהן". וכי אהרן לעולם קיים! אלא שעתיד לחיות וישראל נותנים לו תרומה". הרי לנו מפורשות, כי בקום אהרן הכהן בתחיית המתים, ישוב לקדושת כהונתו ויזכה במתנות הכהונה.

בספר "כרם יעקב" (סי' י"ד), כותב הג"ר יוסף חיים סופר שליט"א, כי גמרא זו לא נעלמה מעיני בעל האדר"ת זצ"ל, אלא שהיא מתבארת באופן אחר לחלוטין, על פי דברי גמרתנו, כדלהלן.

סוגייתנו דנה, באיזה אופן הלביש משה רבינו ע"ה את בגדי הכהונה לאהרן הכהן ולבניו - בשבעת ימי המילואים, בהם נתחנכו לכהונתם. הגמרא תמחה מיד, מדוע יש צורך לדון בכך, הן שבעת ימי המילואים חלפו עברו, ואיזו הלכה ניתן ללמוד מאופן הלבשת הבגדים דאז? הגמרא מתרצת, כי יש לדון בכך, כדי לדעת "כיצד מלבישן לעתיד לבוא".

"כיצד מלבישן לעתיד לבוא?" תמה הרמב"ן (ספר המצוות שורש שלשי דף מ'), מדוע יהא צורך להלבישם ולחנכם כשבעת ימי המילואים, הן כהנים מתו וכהנים יקומו. אין זאת, הוא מסיק, אלא ש"לתחיית המתים יתקדש אהרן ובניו עמו למילואים, לפי שכבר בטלה משיחתן [אהרן ובניו נמשחו בשמן המשחה] ממנו ומזרעו בשעת המיתה, ויהיו אנשים מחודשים ויצטרכו להתקדש כראשונה". הרי לנו רמב"ן מפורש, כי קדושת הכהן בטלה עם מותו.

דבר העיון

חלוקת מגרשים חינם

אין כל ספק, כי כל לומד דף היומי נושא בליבו את תחושותיו האישיות לגבי הדף היומי, המהווה חבל הצלה, עבור רבבות יהודים, שאלמלא הדף היומי לא היו זוכים להתחבר אל התורה הקדושה, המייחדת אותנו כעם סגולה.

אי שם, בצפון הארץ, מתגורר יהודי לומד דף יומי, בשם ר' שרון בלישה הי"ו, אשר ביטא את רגשותיו העזים באופן מיוחד במינו, ומסרם לגליונו.

בעבר נמנית על האנשים שאינם לומדים דף יומי, לא מפני שאינם מעוניינים, לא משום שאינם חפצים, ואף לא בשל כך שאינם יודעים מה הוא "דף היומי". פשוט לא ידעתי מה היא תורה. ר' שרון מספר, כי "התחנך" בבית ספר כללי, גדל והתבגר ללא ידע בסיסי ביהדות, אך ביום מן הימים הבליח הניצוץ היהודי, הרמץ הנסתר התלקח והפך ללהבת אש גדולה, ור' שרון התעטר בכיפה ופנה אל בית הכנסת.

באי בית הכנסת באיזור מגוריו, שגם עמם שוחחנו, מספרים, כי השתאו למראה התקדמותו המהירה. מתפללי בית הכנסת נוכחו עין בעין מידי שבת, כי חל בו שינוי והבדל נוסף מן השבת הקודמת, ועד מהרה הוא השתלב בשלמות בחיי תורה מלאים. ברוך ה'.

בשלהי חודש ניסן האחרון, מספר ר' שרון, התכוננתי לקראת סעודת מצווה, להגל כך שזכיתי לסיים מסכת, ברוך ה'. החלטתי, להזמין אל הסעודה גם תלמידי חכמים, רבנים מגידי שיעור בדף היומי, וגם ידידים וחברים מן העבר השני, אלה שהכרתי במהלך רוב חיי, מפני שברצוני להעביר להם את תחושת ההפתעה שחוויתני אני בעצמי, כאשר נודע לי לראשונה, כי עם סיום מסכת עורכים

עילוי נשמת

הר"ר **ניסן קלמן** ז"ל

ב"ר מאיר צבי ז"ל - תל-אביב

נלב"ע כ' סיון תשס"א

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

עילוי נשמת

הקדוש הבחור

אברהם חיים מוצן הי"ד

נפל במלחמת שלום הגליל

ביום י"ט סיון

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י משפחת מוצן ישראל - קנדה

עילוי נשמת

הר"ר **חיים הנטר** ז"ל

ב"ר דוד הלוי ז"ל

נלב"ע ט"ו סיון תשכ"ז

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **רחל פריי** ע"ה ב"ר ניסן ז"ל

נלב"ע ב' סיון תשס"ו ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י ידידנו הר"ר **אדריאן פריי** ומשפחתו שיחיו

נר ה'

נשמת אדם

כיצד, איפוא, תתפרש הגמרא בסנהדרין? ובכן, לאור ביאורו של הרמב"ן בסוגייתנו, תתפרש הגמרא במסכת סנהדרין, כי אחר שיתקדשו אהרן ובניו ויתחנכו על ידי משה רבינו ע"ה, או-אז, ישובו לקבל תרומה (ועיי"ש שהאדר"ת עצמו בקונטרס "עובר אורח" כתב, כי יש להוכיח כן מסוגייתנו, ואולם לא ציין שכי"כ הרמב"ן כדבר ברור, ועיי"ש עוד בהגה"ה שציין למדרש שמבואר, כי לא יצטרכו משיחה לעתיד לבוא).

דף ה'ב

האם יש חובה מן התורה לקרוא את פרשת פרה

בארבע השבתות שמראש ראש חודש אדר, קוראים בכל שבת פרשה נוספת מן התורה; פרשת שקלים. פרשת זכור. פרשת פרה ופרשת החודש.

לגבי שמיעת קריאת פרשת זכור, יודעים הכל כי יש אומרים שחובה ומצווה היא מן התורה לקרוא פרשה זו בספר תורה בציבור, כדי לקיים את מצוות זכירת מחיית עמלק. הידיעה הפחות נפוצה היא, כי גם קריאת פרשת פרה אדומה, כפרשת זכור היא. כך כותב ה"שולחן ערוך" במפורש (או"ח סי' תרפ"ה סעיף ז'): "יש אומרים שפרשת זכור ופרשת פרה אדומה חייבים לקרואם מדאורייתא". וכך נאמר עוד בהלכות קריאת התורה (סי' קמ"ו סעי' ב') כהלכה פשוטה וברורה: "פרשת זכור ופרשת פרה, שהם בעשה מדאורייתא, שצריך לכונן ולשומעם מפי הקורא". בשני מקומות אלה, השווה ה"שולחן ערוך" את פרשת פרה לפרשת זכור.

מקור ידיעה זו, כי קריאת פרשת פרה היא מן התורה, מצוי בראשונים רבים, בהם, תוספות רבי יהודה החסיד (בתוספות הרא"ש, ברכות יג"א), חידושי הריטב"א (מגילה ז"ב), ועוד. ברם, בעלי התוספות (ברכות שם ומגילה ז"ב) והרא"ש (ברכות פרק ו'), אינם מזכירים את פרשת פרה בצוותא עם פרשת זכור, ולפיכך כתב הגר"א, כי ה"שולחן ערוך" השווה בין פרשת פרה לפרשת זכור, מפני נוסחה משובשת שהיתה לפניו, וכן דעת

ה"פרי חדש" ופוסקים נוספים (ראה "משנה ברורה" סי' קמ"ו ס"ק י"ג וסי' תרפ"ה ס"ק ט"ו).

"פרשת פורים": היו שכתבו השערה מעניינת על השתרשותה של טעות זו, כי ראשונים אלה כתבו, כי "פ"פ" מן התורה. בעוד כוונתם היתה ל"פרשת פורים", היינו, פרשת "ויבא עמלק", הלא הם הפסוקים שקוראים בתורה ביום פורים בבוקר, וכוונת הראשונים, כי הקורא פסוקים אלה, גם מקיים מצוות זכר מחיית עמלק. ברם, בלתי סביר להניח, כי כל המעתיקים מכל ספרי הראשונים, טעו באותה טעות והפכו את "פרשת פורים" ל"פרשת פרה" (ימועדים וזמנים" ח"ב סי' קס"ח).

אכן, עצם העובדה כי בראשונים רבים נזכרת ידיעה זו, שקריאת פרשת פרה אדומה היא מן התורה, הניאה את הפוסקים לנסות למצוא לה מקור.

מצוות זכירת חטא העגל: יש שכתבו, כי קריאת פרשת פרה אדומה נועדה לקיום מצוות זכירת... חטא העגל! הנה, ציוונו הבורא במפורש (דברים ט"ו): "זכור אל תשכח את אשר הקצפת את ה' אלוהיך במדבר". אם כן, הלמאי אין קוראים את פרשת העגל? מפני שיש בה גנותם של ישראל (י"מגן אברהם" סי' ס"ק ב'), ולא חפצו חכמים לתקן כי בקריאת פרשת העגל יקיימו את מצוות הזכירה של חטא זה.

מדוע נבחרה דווקא פרשת פרה אדומה לקיום מצוות זכירת חטא העגל? ובכן, רש"י (במדבר י"ט/כב) מביא בשם רבי משה הדרשן, כי מצוות פרה אדומה באה לכפר על חטא העגל; כשם שפרקו נזמי זהב לעגל, כך יביאו משלהם פרה אדומה, הרומזת לכך שהיא מכפרת על חטא העגל - כמשל על האם המקנחת טינוף בנה; עליה להיות תמימה - "על שם ישראל שהיו תמימים ונעשו בעלי מומין, תבוא זו ותכפר עליהם ויחזרו לתמותם". כך ממשיך רבי משה הדרשן ומונה אחת לאחת את דיני פרה אדומה הרומזים לחטא העגל, ומפני כך תקנו חכמים לקרוא פרשת פרה אדומה לקיום מצוות זכירת חטא העגל (שו"ת "ערוגות הבושם" או"ח סי' ר"ה, "ארצות החיים" למלבי"ם או"ח סי' ח', שו"ת "דובב מישרים" ח"ב סי' מ"ג, ועיין "תורה תמימה" חוקת אות קכ"ה).

בעל הערוך השולחן (סי' תרפ"ה סעיף ז') מצא רמז לחובת קריאה זו בכך, שבפרשה זו נאמר פעמיים "חקת עולם", היינו שמצווה זו לדורות (ספרי). כפילות זו באה לרמז, כי גם בתקופות בהן לא תנהג פרה אדומה, עקב חורבן בית המקדש, עדיין יש לקרוא בתורה בפרשה זו. אחרים מצאו רמז בפסוקים הפותחים את פרשת פרה אדומה, "וידבר ה'... לאמר". "זאת חקת התורה, אשר צווה ה' לאמר". מדוע נכפלה תיבת "לאמר", לרמז על כך, כי פרשה זו יש "לאמר", לקרוא ("עבודת ישראל" להמגיד מקו"זניץ פרשת פרה ד"ה "וידבר").

דרך מעניינת ומקורית לפתרון הנידון, מציע רבינו הגאון רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק זצ"ל.

קריאת פרשת פרה אדומה לפני שחיטתה: בגמרתנו דורשים מן הפסוקים, כי נצטוו אהרן ובניו לקרוא את פרשת המילואים בתחילת שבעת ימי המילואים, בהם נתחנכו לעבודת המקדש. מאחר שלמדנו בתחילת המסכת (ב"ב), כי הוקש מעשה פרה לשבעת ימי המילואים, כן יש לקרוא פרשת פרה אדומה טרם שוחטים פרה אדומה. ניתן, איפוא, לומר, כי הראשונים אשר כתבו שקריאת פרשת פרה היא מן התורה, התכוונו לכך, שיש זמן מסויים בו חובה מן התורה לקרוא פרשה זו, הלא הוא, עת שחיטת פרה האדומה. מעתה ניתן להוסיף, כי כאשר חז"ל תקנו לקרוא פרשת פרה אדומה, הם העניקו לתקנתם את צביון קריאת הפרשה בעת שחיטת פרה אדומה. כלומר, חיוב קריאת פרשת פרה אדומה, הוא כעין חיוב מן התורה, לפי שנתקן על

סעודת מצווה. עצם הידיעה הנכבדה הזו, מחדדת ומבהירה את חשיבות לימוד התורה. בשעה היעודה התאספו בבית אנשים מסוגים שונים, שהמכנה המשותף היחיד ביניהם היה הכיפה המגוהצת שנחה על ערימות מגוונות של תלתלים.

הסעודה החלה. שירה וזמרה, ברכות ומאכלים, והנה, ר' שרון קם וביקש את רשות הדיבור. הרי לפניכם דבריו היוצאים מן הלב, כמות שהם:

חברים יקרים. ברצוני לספר לכם מעשה קצר. אי פעם החליט מלך נדיב ורחמן, לאפשר לכל נתיב בממלכתו להגיע לדירה משלו. הארץ רחבת ידיים, אמר ליועציו, מדוע לא נשכן בה את האזרחים, שיהנו מטובה. קול קורא יצא מטעם הכרוז המלכותי, כי בתאריך מסויים, יחולקו מגרשים לבנייה, חינם אין כסף. החלוקה תמשך על פני יום אחד, לא יותר. נקל לשער, כי הכל נהרו לשם, אנשים נשים וטף.

אחי ורעי היקרים, הרים ר' שרון את קולו, כיצד תתייחסו לאדם העומד בתור מתוך ידיעה, כי אחיו האהוב נם שנת שרים ואינו יודע על דבר החלוקה, אך הוא אינו עושה מאומה! פשוט מתעלם! הן היינו ביום לו בכל לב. כך מתנהג אחי! הדמנות של פעם בחיים נקרת לפניו, והוא אינו מיידע אותו ומקיצו משנתו!:

וכיצד תתייחסו לאדם שאחיו אינו מגיע לחלוקת המגרשים, מפני שהוא טוען, כי כבר שכר דירה לשבעה חודשים, ומה ממנו ילך מה יאה לאחר מכן. אם האח לא יעמוד ויטביר לו בכל שפה שבעולם, כי טעות מרה טועה הוא, הרי הוא מאבד את הזדמנות חייו להגשים את האחווה ואת קשר הדם שביניהם. אם לא עכשיו, אימתי!:

"אני" פנה ר' שרון לידידיו בהתרגשות רבה, גיליתי את הדבר המשתלם ביותר. זכיתי ללמוד תורה! ואני חש, כי אבגוד בידדות העזה שבינינו, אם לא אגלה את אזנכם על כך. הרי זו הזדמנות חיים, שלא ניתן לוותר עליה! וכי אשמור מידע זה לעצמי וכל לא אשדל את מי שאינו מבין מדוע זה הכרחי עבורו. זו הרי תגלית החיים! דעו לכם, כי זה ממש הכרחי, אי אפשר בלי זה. אין מי שלא צריך. יש אולי מי שעדיין אינו יודע. אבל אני ידד שלכם, וברצוני לללות באזניכם, יהודים אנו, קיבלנו בהר סיני את המתנה הגדולה בעולם. אחי. בואו לימדו תורה!"

סעודת הסיום המופלאה הסתיימה בדמעות של התרגשות, ותלמיד חכם שנכח במקום שח לנו: "מולמד דף יומי מתחיל, למדתי אני, מגיד שיעור ותיק, כי הדף היומי מאחד את העם ומשיב בנים לגבולם".

.....
המענויין לזכות את הרבים בספור מעניין, או בעבודת מרתקת שנתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מומחה לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.

כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק פקס: 93-67-570-03
mendelson@meorot.co.il
.....
בבכרת התורה הערוך

מענה לשון

דף ט"ב אלהא סיניא לכו

סניא

בסוגייתנו מסופר על מפגש בין האמורא ר' שמעון בן לקיש, הארץ ישראלי, לבין האמורא הבבלי רבה בר בר חנה: "ריש לקיש הו סחי בירדנא [=היה שוחה בנהר הירדן], אתא [=בא] רבה בר בר חנה, יהב ליה ידא [=נתן לו יד], אמר ליה: 'א-להא סיניא לכו'..."

הראשונים מסבירים שרבה הוא שיתן יד" לריש לקיש, ונשמעות "נתינת היד" איננה לחיצת יד לשלום, אלא: הושטת יד לעזור לריש לקיש לעלות מן הנהר (פירוש רבנא אליקים על אתר רוש"י קידושין לג"א רב נחמן). במקום להיענות ליד המושטת של רבה בר בר

בסיס חיוב קריאת פרשת פרה אדומה בעת עשייתה, אז הקריאה חובה מן התורה ("משך חכמה" חוקת, ד"ה הנה המג"א, ועל פי מה שביאר ב"מועדים וזמנים" שם. ועי' בספר "ברכת פרי" על התורה, פרשת חוקת).

דף זב חייב אדם למשמש בתפיליו בכל שעה ושעה קל וחומר מצ"ץ

איסור הסחת הדעת מן התפילין

השבוע נלמד בדף היומי את דברי רבה בר רב הונא: "חייב אדם למשמש בתפיליו בכל שעה ושעה, קל וחומר מצ"ץ. ומה צ"ץ, שאין בו אלא אזכרה אחת, אמרה תורה על מצחו תמיד - שלא יסיח דעתו ממנו, תפילין שיש בהן אזכרות הרבה - על אחת כמה וכמה". כלומר, יש למשמש בתפילין כדי שלא להסיח מהן את הדעת, והלכה זו נלמדת בקל וחומר מן הצ"ץ. על צ"ץ הזהב שעל מצחו של הכהן הגדול היה כתוב השם המפורש, והכהן הגדול הצטווה שלא להסיח דעתו ממנו. קל וחומר, שאין להסיח דעת מן התפילין, בהן עשרים ואחת שמות של הקב"ה בתפילין של יד ועשרים ואחת בתפילין של ראש.

קיימת מחלוקת ראשונים יסודית, אם קל וחומר זה מן התורה הוא, או מדרבנן. משמעות דברי הרמב"ם (ה' תפילין פ"ד הלכה י"ד, ועיי' "חיי אדם" כלל י"ד סעיף ט"ו), כי הלכה זו מן התורה. אולם, בעלי התוספות (ד"ה "ומה צ"ץ") סוברים, כי הלכה זו, שאין להסיח דעת מן התפילין, מדרבנן היא. [ניתן שמחלוקת זו מהותית ביותר, שכן, אם איסור היסח הדעת הוא מן התורה, הסברה נותנת, שלא ניתן לקיים מצוות הנחת תפילין בשעת היסח הדעת, ואכן כך כתב ה"נימוקי יוסף", ואם איסור דרבנן הוא, לא מצינו שחכמים הפקיעו מפני כך את עצם קיום המצווה - ראה בספר "מנחת אליהו" סי' ל"ג אות ב' בשם הגרמ"ד סלאוויק שליט"א]. במאמר זה לא נתמקד במחלוקת הראשונים, כי אם בקל וחומר עצמו.

הבה נחקורה, קל וחומר זה מה טיבו.

באמצעות "קל וחומר" למדים דינים והלכות, אם בדבר הקל אסור לעשות כך וכך, ודאי שבדבר החמור, אסור לעשות כן. ובכן, שומה עלינו לבדוק, אם לפנינו דבר "קל" ודבר "חמור".

שמו של הקדוש ברוך הוא, קדוש הוא ויש לנהוג בו בקדושה ובטהרה. אין חולק על כך. ברם, האם שני שמות "חמורים" הם יותר משם אחד? האם גדולה דרגת הקדושה שלהם? לפנינו שתי קדושות, אך לא חומרה יתירה. מעתה, יש להבין את הקל וחומר הנדרש בגמרתנו, ומה צ"ץ הזהב ה"קל" מפני שיש בו שם אחד, חובה למשמש בו כדי שלא להסיח את הדעת, ודאי שבתפילין ה"חמורים", מפני שיש בהם שמות קודש רבים, נאמרה הלכה זו.

איה ה"קל" והיכן ה"חומר"? הא למה הדבר דומה לאדם האומר, אם יהודי שיש לו בית אחד חייב לקבוע בו מזוזה, קל וחומר שיהודי שיש לו בתים הרבה חייב לקבוע בהם מזוזה... וכי מפני שיש לו בתים רבים, חומרתו של כל אחד מהם מרובה מן הבית הבודד?

כאשר נתבונן בשאלה זו נבחין, כי היא מבוססת על ההנחה, שאיסור הסחת הדעת מתייחס לשמות הקודש. כלומר, הלכה היא, כי על הכהן הגדול לזכור כל העת את השם הקדוש הנישא על מצחו ולא להסיח דעת ממנו, וממילא איננו מבינים, מה קל וחומר שייך לדרוש מכאן לתפילין. ניתן להבין, כי כשם שמשם הקודש שבצ"ץ אין להסיח דעת, כך גם משמות הקודש המרובים שבתפילין אין להסיח דעת, אך "קל וחומר" - אין.

ברם, הגר"י מבריסק זצ"ל ביאר, כי אין כוונת הגמרא לאיסור היסח הדעת משמות הקודש, אלא מן הצ"ץ עצמו ומן התפילין עצמם, או-אז, הקל וחומר מובן היטב. כלומר, צ"ץ הזהב מתקדש מפני שעליו שם ה', ומפני כך אין הכהן הגדול רשאי להסיח דעתו מן החפץ הקדוש שעל מצחו. עתה דורש רבה בר רב הונא קל וחומר: אם צ"ץ הזהב מתקדש בגינו של שם ה' אחד החקוק עליו, קל וחומר שהתפילין אשר עליהן שמות ה' רבים, מתקדשים, ובוודאי שאף מהם אין להסיח את הדעת... (יפניני הגר"י ז"ל עמוד רמ"ז ואילך ו"תורת זאבי" סי' י"ד).

דף ט"ב ועדיין היו משתמשין בבת קול

הכל על "בת קול"

בגמרתנו אנו למדים על העברת רצון ה' לחכמיו באופנים שונים. תחילה השתמשו בנבואה, ומשהסתלקה הנבואה, נותרה רוח הקודש. משנסתלקה רוח הקודש, עם פטירתם של חגי, זכריה ומלאכי, הנביאים האחרונים, "עדיין היו משתמשין בבת קול". במסכת בבא בתרא (דף י"ב, א) מאמר "נבואה נמסרה לטוטים ולקטנים - כיצד ומדוע?", עסקנו בהבדל שבין נבואה לרוח הקודש. במאמר זה נתמקד בבת קול; מהי בת קול, ועל שם מה היא קרוייה "בת קול".

מהי "בת קול"? "בת קול" הוא קול משמים המיועד לבני אדם, והוא מגיע לאדם המיועד בלשונו ובשפתו. ה"תוספות יום טוב" (משנה יומא פרק ט"ז משנה ו') כותב, כי ה"בת קול" הוא "קול מחודש לשעתו מאת הבורא יתברך, להודיע סודו ליראייו". כלומר, לאחר שפסקה דרגת הנבואה, התחדשה ה"בת קול", אשר נותרה גם לאחר שהסתלקה רוח הקודש מישראל, כמבואר בסוגייתנו.

על שם מה הכינוי "בת קול"? הרא"ש (בתוספתו לסנהדרין י"א ד"ה "בת קול") כותב, כי

חנה, אמר לו ריש לקיש משפט תקיף ונוקב זה: **"א-להא סנינא לכו"**. רש"י מסביר שריש לקיש הביע ביקורת נוקבת כלפי בני בבל, על שלא עלו לארץ ישראל בימי עזרא, ובכך מנעו את השראת השכינה בבית שני.

נעיי' במשמעותו המדויקת של דברי ריש לקיש: **"א-להא סנינא לכו"**. חלק מן הלומדים נוטים לפרש: "ה' שונא אתכם" (ויש אף כמה מחברים שפרשו כך).

ברם, הכרת הדקדוק הארמי מאפשרת להוכיח שאין זו משמעות המשפט. הפועל העברי "שונא" מקביל בארמית ל"סני" (כגון: "מדאישתק - מיסנא הוא דסני ליי"; כתובות ע"א/ב). מה שאין כן הפועל שלפנינו: "סנינא" = סני + נא (=שונא אני).

לפיכך, אין להבין את "א-להא" כנושא המשפט (=מי ששונא את הבבלים), שהרי הנושא/השונא הוא ריש לקיש, הַמְדַבֵּר! מוכרחים להבין, א"כ, את השימוש במילה "א-להא" כאן כהקדמת לשון שבועה בשם ה', לצורך חיזוק דבריו.

וכך אכן מפרש רבנו אליקים: "בא-להא סנינא לכו - בשבועה, שאני שונא כולכם בני בבל". להערות ותוספות לפינה הלשונית: frank@geronimedia.net

פנינים

דף ט"ב אבל מקדש שני... מפני מה חרב מפני שהיתה בו שנת חנם

ורב שלום בניך

ואילו במסכת שבת (ק"ט) הובאה סיבה נוספת: שביטלו בה תינוקות של בית רבן. **לכן**, אמר החיד"א, כשמנחם הקב"ה את ישראל, כי הגאולה בוא תבוא, הרי הוא מביטחים כי סיבותיה יסולקו: "וכל בניך לימודיה ה"י - ולא יבטלו תשב"ר מלימודם - "ורב שלום בניך" - לא תהא שנת חנם... (קובץ המנהגים ר"ה י"ו"כ).

דף ט"ב טובה כריסם של ראשונים מצפורנס של אחרונים

הכרס והצפורן

כידוע, ארבע הגלויות רמוזות בארבעת בעלי החיים חסרי סימני הטהרה: שפן, ארנבת, גמל וחזיר. החזיר מסמל את מלכות רומי, אשר החריבה את המקדש השני. **אומר** הגר"א זצ"ל: משל זה האמור כאן, טובה כריסם של ראשונים מצפרון של אחרונים, אינו מליצה בעלמא. בעוד שאר בעלי החיים מעלים גרה (כריסם), הרי שהחזיר מפרס פרסה ('צפורן'). בדרגה גבוהה יותר היו ישראל שגלו על ידי טהורי הכרס, מאשר אלה שגלו בחורבן השני על ידי טהור הצפורן... כאשר הגמרא באה לומר כי עדיפים הראשונים על האחרונים, היא מצאה עדיפות גם באופיה של האומה שהגלתה אותם...

דף י"א בני יפת גומר... גומר זו גרממיה

חלוקת העולם בין בני נח

שלושת בני נח, אומר ה"תפארת ישראל" (מסכת נעים פ"ב משנה א'), חילקו ביניהם את היבשות: בני שם נטלו את יבשת אסיה, בני חם את אפריקה, ובני יפת את אירופה. **אכן**, כאשר המשנה (בנעים שם) רוצה לתאר את לבן היא קוראת לו 'גרמני' (ראה נעים שם), כי האדם האירופאי שמבני יפת, שהם גם בני גרמניה - כאמור כאן "גומר זו גרממיה" - הוא הלבן מבני נח.

דף י"א ארך ואכד

אכ"ד מאריך ימים

שלושה דברים מאריכים ימיו של אדם - אשה נאה, כלים נאים, דירה נאה (ברכות נז). ראשי תיבותיהם: אכ"ד, אשה, כלים, דירה. **רמז** לכך נתן בעל האפוד בפסוק זה: "ארך ואכד"; אכ"ד, מאריך ימיו של אדם...

הדף היומי

שקלים י"ח-יומא ג'

ח'-י"ד סיון

בשורה משמחת ללומדי הדף היומי

הופיע ספר "איזה מקומן" על מסכת יומא מבאר ומפרש כל המסכת דף על דף לפי סדר הגפ"ת בשפה בהירה ותמציתית להשיג בחנויות הספרים המובחרות

לעילוי נשמת

הר"ר אהרן פרידמן ז"ל ב"ר חיים קלונימוס קלמן ז"ל נלב"ע כ"י סיון תשנ"ט מיקירי בית המדרש סוכוטשוב ת.נ.צ.ב.ה הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הרב בן ציון צבי גולדשטיין ז"ל בן ר' יצחק אייזיק ז"ל נלב"ע ט"ז סיון תשנ"ג ת.נ.צ.ב.ה. הונצח ע"י בנו ידידינו הר"ר שמשון אברהם יהודה ומשפ' שיחיו

לעילוי נשמת

מרת חנה גוטווקס ע"ה ב"ר ישראל עמנואל ז"ל נלב"ע ט"ו סיון תשנ"ו ת.נ.צ.ב.ה. הונצח ע"י בנם וכלתם הר"ר יוסף גוטווקס וזוגי מרת גינה ומשפ' שיחיו-אנגלוד ניו גרסי

"בת קול" מלשון מידה. כלומר, קול מדוד, הנשמע לאזני המיועד לשמעו בלבד... במחזור ויטרי (סי' תכ"ט) מבואר, כי בת קול היא מדת קול הנמצאת בפני עצמה ברוח המנשבת. בעלי התוספות (סנהדרין יא/א ד"ה "בת קול") מבארים, כי הכינוי "בת קול" בא על שם שדרגה זו פחותה מדרגת הנבואה, והיא למטה הימנה. אף כינוה במתכוון "בת קול" ולא "בן קול", כדי להדגיש את חולשתה לעומת הנבואה, כשם שהבת חלשה מן הבן.

הבנת רצון הנבואה על ידי שמיעת קול אדם: רבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל ("דובר צדק" עמ' 142) סבור, כי קיימת גם "בת קול" שנשמעה על ידי חז"ל, אשר בחכמתם הרבה שנבעה מן התורה הקדושה בה הגו, ידעו להתבונן בדברים שנאמרו על ידי אנשים, ומתוך כך למדו את רצון ה'. אותם אנשים שדיברו, לא ידעו כלל, כי דיבורם משמש כ"בת קול", אך החכמים התבוננו וידעו זאת, לפי שהקב"ה זימן להם לשמוע דיבורים שונים, לפי הצורך.

את דבריו הוא מוכיח מן התלמוד הירושלמי (שבת פ"ו הלכה ט"ו) המספר, כי רבי יוחנן וריש לקיש אבו לרדת בבלה, לחלות את פני שמואל. טרם יציאתם אמרו: "נלך אחר שמיעת בת קול", כדי לדעת אם נכונה דרכנו. עברו השניים סמוך לבית כנסת ושמעו נער קורא את הפסוק (שמואל א' כח/ג) "ושמואל מת". או-אז הסיקו, כי שמואל הבבלי כבר אינו בין החיים, ונסיעתם לשווא. הרי לנו, כי הגמרא מכנה שמיעת קול מפי אדם אחר - "בת קול".

על שם מה הכינוי "בת קול"? מסביר רבי צדוק, כי כוונת הדברים להד. כלומר, האדם המדבר את המשפט אותו שומעים חכמים, הרי הוא כהד לדבריו של הקב"ה, הרוצה להשמיעם לחכמים.

אולם, המהר"צ חיות ("אמרי בינה" סי' ו', וכן כתב הג"ר ראובן מרגליות, בפתיחתו ל"שו"ת מן השמים", עמוד ל"ד סד"ה "מלבדי") חולק בתוקף על דעה זו. לדעתו, אכן, פעמים שכוונת התלמוד בהזכירו "בת קול", היא לקולות בני אדם, אך כאשר הגמרא אומרת שנשמעה "בת קול משמים", הרי מדובר על קול הבא מן השמים, כעין נבואה, וצורת שמיעת קולות אדם על ידי חכמים, אינה בגדר ה"בת קול" הנודעה, שדרגתה פחותה מן הנבואה (וראה עוד בדברי הג"ר מרגליות שם).

מאורות הדף היומי נראה אחרת

ולפנים

לפני

• עם הסאודי המבואר-המפותח הולך ספר ליהושע הלימוד.
• מאורות החלכה-הלכות עשויות ימי תשובה ויום הדין
• מכריחה מהודרת, קל גיר משובח.
לפרטים והזמנות: 1-700-500-154

חדש ממאורות! מסכת יומא ללומדי הדף היומי